

Eşref Edip Bey'den Dinlediklerim (1958)

Eşref Edip Bey, üdebadan bir zat idi. Güçlü bir kalemi vardı. Akif'in yâr-ı vefadarı idi. Kendisi ile defalarca sohbetimiz olmuştur. Bir sohbetimizde mücadelesini şöyle özetledi:

"Bir zamanlar, batıdan gelen ve sefahat ve dalalet, fikrî tereddütler ve şüpheler bizim insanlarımıza da sirayet etmişti. Biz bunu hissedince başta Mehmet Akif olmak üzere birkaç kişi oturup buna karşı ne yapabileceğimizi düşünmeye başladık. Sonunda haftalık bir gazete çıkarmaya karar verdik. Gazetenin isminin de "**Sırat-ı Müstakim**" konmasını kararlaştırdık.

Daha sonra Bediüzzaman Hazretleri İstanbul'a teşrif ettiklerinde bu ismin umumun malı olduğunu, bir mecmuanın bu ismi taşıyamayacağını söyleyerek bizi ikaz etti. Kendilerine nasıl bir isim tavsiye edeceğini sorduk. Mecmuanın ismini "**Sebil'ür-Reşad**" koydu. Dört cildi "**Sırat-ı Müstakim**" adıyla çıkartılan mecmua, daha sonra "**Sebil'ür-Reşad**" adıyla yayınlanmaya başladı.

"**Mecmuayı çıkarmaktaki birinci maksadımız**, din-i İslâm'a hizmet, insanların dünya ve ahiret saâdetlerine vesile olacak doğru bir yol göstermekti."

"**İkinci maksadımız**, İslâmiyet'e içeriden ve dışarıdan saldıranların asılsız iddialarına akîf ve nakîf delillerle cevap vermektir."

"**Üçüncü maksadımız** da, örf ve adetlerimize uymayan yabancı kültürlerle karşı milletimizi uyarmak ve korumaktır."

"Mecmuamız hem Osmanlı Devletinde hem de dış ülkelerde hususan Japonya'da büyük ilgi gördü. Birçok hizmetlere vesile oldu."

"Yine aynı maksatla **Elmalılı Hamdi Efendi, Şeyhül İslâm Mustafa Sabri** gibi İstanbul'un güzide âlimlerinden bazıları da "**Beyanü'l-Hak**" isminde bir mecmua çıkardılar. İslâmiyet'in maddî-manevî terakkisi için fevkalade bir gayret gösterdiler. Ahlâk, merhamet, şefkat gibi güzel meziyetleri beşerî hayata yerleştirmek için çalıştılar. Bu mecmua da çok büyük bir itibar gördü."

"Bazı ediplerimiz de "**Servet-i Fünun**" isminde bir mecmua çıkardılar. Bunlar halkımızı Batı kültürüne körü körüne adapte etmeye çalışıyorlardı. Bu maksatlarına edebiyatı ve şiiri vesile ediyorlardı. **Tevfik Fikret** gibi edipler de bu mecmuada yer aldılar. Onlar da bir müddet bu şekilde çalıştılar. Bizim senelerden beri çıkarttığımız "**Sırat-ı Müstakim**" adındaki mecmuamız kitaplar şekline getirilip ciltlendi ve yirmi beş cildi buldu. "**Beyan'ül Hak**" mecmuası da on cilt kadar oldu. Fakat şimdi bu ciltler dolusu mecmuaları okuyan hiç kimse yok."

"Bediüzzaman Hazretleri ise, büyük paralar gerektiren gazete veya mecmua çıkarma yoluna gitmedi. Sürgün olarak gönderildiği Isparta'nın Barla nahiyesinde, etrafına toplanan ihlaslı, sadık, fedâkar talebeleriyle irşad hareketine başladı. Yüzden fazla eser yazdı. Bizim matbaalarla yapamadığımızı Bediüzzaman bir tek kurşun kalem ile yaptı. Bizim neşrettiğimiz o gazete ve mecmualar şimdi kütüphane raflarında okuyucusuz bekliyor. Bediüzzaman'ın eserlerini okuyanlar ise günden güne çoğalıyor. Yaşlısı da genci de, âlimi de âmisi de yediden yetmişe kadar herkes okuyor. *Ben bundan anladım ki, irşad vazifesi Allah'tan olacak.* Biz de emr-i bil ma'ruf yapmak üzere basın yoluyla bir hareket başlattık. İnşallah bunun mükafatını ahirette görürüz, ama bizimki devamlı bir hareket olmadı."

Ben kendisine, **"Bazıları Bediüzzaman için Mehdi diyorlar. Siz ne dersiniz?"** dedim.

"Benim o gibi meselelerle işim yok. Ben, onun iman ve Kur'an hizmetine bakarım. Üstad Bediüzzaman Said Nursi ile uzun süre beraber olduk. Harika bir insandı. Kendisi iki şeyi bilmezdi, biri **"Korku"** diğeri ise **"Unutma"**

"Üstad, fitnenin, fesadın ve dalaletin en azgın olduğu dönemlerde hayatını hiç sayarak fikirlerini daima açıklamıştır. Bunun en bariz örneği, 31 Mart Vakası'nda herkes korkusundan evine kaçtığı bir zamanda, komutanlarını bile dinlemeyen, isyan eden sekiz taburu nasihat ile itaate getirdi. Küçük bir iskemlenin üzerine çıkarak, **"Ey asakir-i muvahhidin!"** diye söze başladı. Sağa sola dönerek bütün isyancıları etrafına topladı. Orada verdiği nutuk ile biraz önce yırtıcı tavırlı olan askerler, koyun gibi uysallaştılar."

"Öyle mükemmel bir hafızası vardı ki, Şerhü'l Mevakif, Şerhü'l Makasid, Muhtasar gibi yüksek ilimlere ait kırk metni ezberlemişti. Yirmi-yirmi beş sene evvel yazdığı bir kitabı tashih etmesi gerektiği zaman aslına bakmadan tashih ederdi."

"Üstad Hazretleri, Cihan Harbinden evvel İstanbul'a gelmişti. Kendisi ile o zamanlar tanıştık. İstanbul'a geliş sebebi, Şark'ta açacağı Darü'l Fünun için padişah'tan yardım istemektir. İstanbul'a gelince şöhretini duyan İstanbul âlimleri onunla tanıştılar ve onu takdir ettiler."

"Üstad'ın harikulade zekâ ve kabiliyeti İstanbul âlimleri üzerinde büyük bir tesir uyandırdı. Bu âlimler tarafından Üstad Hazretlerine Bediüzzaman ismi verildi."

"Fakat Bediüzzaman Hazretlerinde öyle bir ihlas vardır ki, şan, şöhret ve benlikten son derece uzaktı. Zaten Risale-i Nur onun irfanındaki ve ilmindeki kemali göstermeye kafi. Yoksa biz onun ilim ve irfanını dile getiremeyiz."

"İstanbul âlimlerini en çok şaşırtan, Üstad Hazretleri gibi Şark'ta okumuş birinin Darü'l Fünunun ehemmiyetini anlayıp, bunun için İstanbul'a kadar gelmesi olmuştur."

"Üstad daima hürriyet taraftarı idi. Vatan ve milletin felâketi için çalışan gizli düşmanların sinsi planlarını tesbit etmişti. Bu tespitlerini bize sürekli anlatırdı. Bir defasında bana şöyle dedi,

"Eşref Bey, ben bu millete hiyanet edenleri araştırdım. Bunların hiç birisinin aslı Türk değil."

Eşref Edip Bey devamla şunlar anlattı:

"Üstad kendi başına gelen belâlara, sıkıntılara hiç aldırmış etmediğini, en büyük ıstırabının İslâm aleminin başına gelen belâlar ve felâketler olduğunu söyledi."

"Üstad Hazretleri hiçbir zaman umutsuzluğa düşmedi, aksine bize daima ümit verir, bir nur gördüğünü söyler ve onun doğmasıyla ufuklarımızı kaplayan bu siyah bulutların dağılacağını müjdelerdi."

"Mehmet Akif de bütün içtimaî ve siyasî meselelerde aynen Üstad gibi düşünürdü. O da Üstad gibi istikbalde bir nur geleceğini hissetmiş ve onun gelmesini şu mısralar ile Cenab-ı Hakk'tan niyaz etmişti:

*"O nuru gönder İlahi asırlar oldu yeter,
Bunaldı milletin afakı bir sabah ister."*

Eşref Edip Bey, Üstad Hazretleri'nin Rusya esaretinden İstanbul'a dönüşünün, İstanbul'da bir bayram havası estirdiğini söyleyerek şöyle devam etti:

"Başta ulema ve bazı ordu mensupları Üstad'ın İstanbul'a gelişini büyük bir sevinçle karşıladılar. Üstadı kendisine hiç danışılmadan '**Darü'l-Hikmeti'l İslâmiye**' azalığına seçtiler. O zamanlar Darü'l Hikmeti'l İslâmiye; **İzmirli İsmail Hakkı Efendi, Elmalılı Hamdi Efendi, Ferid Kam, Mehmet Akif** gibi büyük âlim ve mütefekkirlerden oluşan bir irfan mektebiydi. Üstad'ın bu mektebe iştiraki bütün azaları fevkalade sevindirdi."

"Üstad Allah'dan, hak ve hakikatten başka hiçbir şeye boyun eğmemişti. Kefeni boynunda gibiydi, ölüme her zaman hazırды. Fitratındaki bu celadetle her türlü tehlikeye karşı dayandı. Bu halini Dar'ül Hikmet'te de muhafaza etti, yanlış fetvalara karşı pervasızca mücadele verdi."

"İngilizler İstanbulu işgal ettiklerinde '[Hutuvat-ı Sitte](#)'yi bizzat Üstad söyledi, ben yazdım. Bu risale İngilizlerin başına balyoz gibi indi. O sırada Üstad Hazretleri

Eyüp Sultan Camiindeki bir medresede kalırdı. Biz kendisini orada ziyaret eder, beyanat alırdık ve neşrederdik. Cenab-ı Hakk'ın hıfzı ile İngilizler kendisini yakalayamadılar."

"Neticede İngilizler İstanbul'dan çıktılar. Ben öyle zannediyorum ki, Cenab-ı Hak, Üstad'ın ihlas, sadakat ve duasının hürmetine İngilizleri İstanbul'dan çıkardı. Yoksa hiç kimsenin İngilizleri İstanbul'dan çıkaracak bir gücü yoktu."

"Üstad Hazretleri İngilizlere karşı verdiği mücadeleyi Ankara Hükümeti tarafından takdirle karşılandı ve kendisi Ankara'ya davet edildi. Üstad Hazretleri bu davete icabet ederek Ankara'ya gitti. Orada büyük bir tezahürle karşılandı."